

GYULAYNÉ BATA BERNADETT

Spontán beszéd és felolvasott szöveg megértése

Comprehension of spontaneous speech and recited text

Several studies have aimed to assess the text comprehension skills of Hungarian students, with many of them revealing the result that the situation is worse than anticipated. In order to seek out the causes of the problem, the present study investigated the listening skills of students of various age groups. The hypothesis stated that students would achieve better results in dealing with spontaneous texts than with recited ones. Three age groups of twenty Hungarian students in each participated in the research. They were primary-school pupils in Budapest, with their age ranging from 11 to 13 to 15 in the three groups. They were asked to listen to the recordings and then solve related tasks in a worksheet. The results verified the hypothesis: all three groups achieved higher results in listening to the spontaneous text, with the difference between the two results highest in the youngest group of pupils. In the light of the results, teachers should consider the methods used in their school practice.

1. Bevezetés

A szövegértéssel napjainkban nagyon sokan és sokféle megközelítésből foglalkoznak, így a téma nagyon is aktuális. Az új típusú érettségi bevezetésével a szövegek megfelelő szintű feldolgozása immár osztályzatokkal mérhető követelménnyé vált. Az általános iskolai tanítóktól kezdve az általános iskola felső tagozatos magyartanárain át a középiskolai, érettségire felkészítő tanárokig mindenki beépítette a tanmenetébe a szövegértés fejlesztését. A nemzetközi PISA-méréseken a magyar diákok rendre nagyon gyenge eredményeket érnek el, a lemaradás más európai országok diákjaihoz képest mindenképpen jelentős (Vári 2003). Az országos kompetencia-méréseken elért eredmények ugyanezt az elmaradást mutatják.

Jelenlegi kutatásomban a szövegértés kérdését a fentiekől eltérő szempontból közelítem meg. Az eddigi felmérések (az említett PISA, kompetencia) mindegyike megfogalmazott szövegekkel mérte az olvasás utáni megértést. Kutatásom célja, hogy a spontán szöveg – ami lényeges eltéréseket mutat a fentebb említett szövegekhez képest – megértése és a megfogalmazott szöveg feldolgozása közötti feltételezett különbségeket felderítse. A korábbi kutatásokhoz képest a másik különbség a spontán szöveg sajátosságaiból adódik: mivel ez kizárólag szóbeli, a megértés vizsgálata is kizárólag hallás után történhet.

2. Hipotézisek

Feltevésém szerint a spontán hallott szöveg megértése egyszerűbb feladat lesz a vizsgált tanulók számára, mint a felolvasott, megfogalmazott ismeretterjesztő szöveg megértése. Ennek oka részben az lehet, hogy a mindennapi életben ismeretterjesztő szöveggel hallott formában ritkán találkozunk, míg a spontán beszéd feldolgozását nap mint nap órák hosszat „gyakoroljuk”. Az előbbi megfelelő szintű feldolgozásához a háttérismeretre is nagyobb szükség van. Mindez feltehetően az eredményekben is megmutatkozik majd.

3. Anyag, módszer, kísérleti személyek

A kutatást budapesti, magyar anyanyelvű, átlagos iskolában tanuló diákokkal végeztem 2009 őszén három korcsoportban: az egyik csoportban 15, a másikban 13, a harmadik csoportban 11 éves diákok vettek részt a kísérletben. Az előbbi két csoport általános iskolában, a 15 évesek gimnáziumban tanulnak.

A vizsgálat előtt röviden ismertettem a mérés menetét, miszerint két szövegről van szó. Az egyik egy beszélgetés, amelynek időtartama 6 perc 20 másodperc. A másik egy felolvasott ismeretterjesztő szöveg, amely 6 perc 24 másodperces. Az egyes szövegek meghallgatása után egy tíz kérdésből álló feladatsort kell majd kitölteniük a résztvevőknek.

Mindkét szöveget felvételről hallgatták meg a diákok. Ennek kapcsán kell megemlíteni, hogy egyik beszélőt sem ismerték, így nem ismerhették a témához való hozzáállásukat. Mivel nem látták a beszélőket, a látás következtében kialakuló esetleges szimpátia sem játszhatott szerepet az eredmények alakulásában, a motivációban.

Először a spontán beszélt szöveg felvételének meghallgatására került sor. A szöveget a BEA adatbázisából (Gósy 2008) választottam; olyan beszélő összefüggő szövegét, akinél a spontán beszéd minden jellegzetessége megtalálható. Az átlagosnál kis mértékben gyorsabban beszél, beszédében előfordulnak agrammatikus szerkezetek, töltelékelemek, befejezetlen mondatok, hezitáció egyaránt. A beszélgetés témája a beszélő foglalkozása (tanító) és a gyerekekkel való kapcsolata. A beszélő középkorú férfi. A másik beszélő mindössze egy kérdést tesz fel a felvétel során. A meghallgatás után a feladatlap kitöltése következett. Ezután a felolvasott szöveget („Az energiaforrások változása a történelem során”) hallgatták meg a tanulók szintén felvételről, ezt egy középkorú nő olvasta fel. A szöveg forrása egy szövegértési feladatgyűjtemény (Kovács – Széllné Király 2007). Végül az ehhez kapcsolódó kérdéseket kellett megválaszolni.

A két szöveg feldolgozottságának mértékét feladatlapos módszerrel mértem. Az egyes szövegek meghallgatása után osztottam ki az összesen tíz-tíz kérdést tartalmazó feladatlapot. Ezekben a szöveg tartalmára, összefüggéseire vonatkozó kérdések szerepeltek. Egyes kérdések egyszerűbb adatokra kérdeztek rá, mások a szöveg globális megértését feltételezték. Volt olyan kérdés is, amely feltételezte a szövegben szereplő két információ összekapcsolását: ha ez elmaradt, akkor csupán az egyik információ birtokában nem tudhatta megválaszolni a kérdést az adatközlő diák. A felolvasott szöveg egyes kérdései meglevő háttérismeret segítségével is megválaszolhatók voltak, ez azonban nem jelentett előnyt a másik szöveg megértéséhez képest, mivel a vizsgált korosztályokban nem feltételeztem ezeknek a háttérismereteknek a meglétét. A kérdé-

seket és a várt feleleteket a Függelék tartalmazza. A spontán szöveget etikai szabályok miatt nem közlöm a tanulmányban.

Mindhárom csoport ugyanabban a sorrendben hallgatta meg a két szöveget, így a szövegek sorrendje az eredményeket nem befolyásolhatta.

A szövegértési vizsgálat mindhárom korosztályban 45 percet vett igénybe; ez magában foglalta a két szöveg meghallgatását és a megértést ellenőrző kérdéseket tartalmazó két feladatlap kitöltését is.

Az adatok statisztikai elemzéséhez a párosított t -próbát használtam (95%-os szignifikanciaszinten, SPSS 14-es verzió).

4. Eredmények

4.1 A két szöveg feldolgozása

A kapott eredmények igazolják feltevésemet: mindhárom korcsoport jobban teljesített a spontán szöveg megértésében. Köszönhető ez annak, hogy a társas kapcsolatok ebben a korban megerősödnek, illetve annak, hogy a spontán szöveg hallott formában sokkal közelebb áll a mindennapi élethez, a mindennapi szituációkhoz, így az ilyen típusú szövegek megértését nap mint nap „gyakorolják” a diákok. Elgondolkodtató, hogy minden szövegértési vizsgálatban megfogalmazott köznyelvi szövegekkel találkozunk, holott ezek sokszor távol állnak a hétköznapi élettől, különösen a diákok nyelvétől. Megfontolandó az is, hogy a tanítás napi gyakorlatában több tanár még mindig a tankönyvi vagy egyéb szakkönyvi szövegek egyszerű felolvasását vagy felolvasatását részesíti előnyben, pedig ennek a feldolgozása sokkal nehezebb az élőbeszédnél. Eredményeim is ezt tükrözik.

Korcsoport	Spontán szöveg (elért pontszám, átlag)	Felolvasott szöveg (elért pontszám, átlag)
11 évesek	4,67	3,15
13 évesek	4,91	2,03
15 évesek	5,31	4,54

1. táblázat: A két szöveg megértése közötti különbség

Az 1. táblázat a tíz kérdésből álló feladatlapok kérdéseire adott helyes válaszok átlagos számát jelzi. Nem hosszú szövegről volt szó, méghozzá – a spontán beszéd sajátosságaiból adódóan – olyan stílusú, szóhasználatú anyanyelvi szövegről, amelyet nap mint nap hallanak az élet minden színterén, tehát ennek egyszeri meghallgatás alapján is könnyen érthetőnek, feldolgozhatónak kellett volna lennie a magyar anyanyelvű diákok számára. Az eredmények azonban nem ezt tükrözik.

A 13 évesek eredményei azt mutatják, hogy az ismeretterjesztő (felolvasott) szöveg nehéznek bizonyult ennek a korosztálynak. Ennek ellentmond, hogy gyakorló, általános iskolai magyar nyelv és irodalom tanító tanárok véleménye szerint ezzel a szöveggel meg kellett volna birkóznuk a diákoknak. Ezt erősíti meg az a tény is, hogy a 11 évesek jobb eredményt értek el, mint 13 éves társaik. Így felmerül, hogy ezt az osztályt kevésbé érdekelte a téma, hiányozhatott egy jelentős motiváló tényező. Oka lehet ennek a visszaesésnek az agyi folyamatok működésének kamaszkorban való

megváltozása is (Oakhill 1994). Szókincsbeli problémák is állhatnak a 11 évesekéhez képest gyengébb eredmények háttérében. Az a másik lehetőség, hogy ezek a gyerekek esetleg gyengébb képességűek, elvetendő, hiszen a spontán szövegnél jó eredményt értek el. A probléma valószínűleg több okra vezethető vissza, ezért általánosítani nem lehet. Iskolai tapasztalataim mutatják, hogy ebben a korban sok gond van a szövegértéssel, így a kamaszkori változásoknak ez is az egyik megnyilvánulása lehet.

A különbségek a két szöveg megértése között több tényező együttes jelenlétével magyarázhatók. Egyrészt a két szöveg stílusa között jelentős eltérés mutatkozik. Az ismeretterjesztő szöveg igényes, előre megírt, olvasásra szánt, tehát olvasás során könnyen érthető szöveg a maga megszerkesztett, átgondolt, akár többszörösen összetett mondataival, esetleges beékeléseivel. Ezek meghallgatva egészen másként hatnak, mint olvasva, amikor is a nehezebben érthető, bonyolultabb részeknél lehetőség van az újraolvasásra, gondolkodásra, és a már meglévő háttérismeretek könnyebben mozgósíthatók. Az ilyen, olvasásra szánt szövegben gyakrabban fordulnak elő előre-, illetve hátrautalások, amelyek felolvasva szintén nehézségeket okozhatnak a feldolgozás során. Ezzel szemben a spontán szöveg kevésbé megszerkesztett, kevésbé igényes stílus tekintetében is, mondatai egyszerűbbek, a közbeékelések aránya jóval kisebb. Találhatók benne agrammatikus mondatok vagy befejezetlen, félbehagyott szerkezetek, töltelékelemek, megakadásjelenségek bőségesen (Gósy és társai 2009). A kutatáshoz használt BEA-szövegben mindezen jellemzők megtalálhatók, így jellegzetes spontán szövegnek mondható. A másik tényező, amely okozhatja a megértés szintje közötti különbségeket, a szókincsben keresendő. Ismeretterjesztő szövegekben gyakran fordulnak elő a passzív szókincs szavai, amelyeket – különösen a jelen kutatás adatközlői – ritkán használnak, de olvasás közben nem okoz gondot a jelenlétük. Nem úgy hallás során. Ekkor ugyanis a passzív szókincs részét képező szó előhívására jóval kevesebb idő áll rendelkezésre, mint olvasás során (Gósy 1996). Spontán beszéd során az aktív szókincset használjuk, ezek a szavak arányaiban sokkal sűrűbben fordulnak elő, így előhívásuk is jóval kevesebb időt igényel (Gósy 2005). Ennél a szövegnél nem fordulnak elő szakkifejezések sem. A spontán szöveg a mindennapi élethez sokkal közelebb áll, sokkal inkább olyan szöveg, amely egy egyszerű hétköznapi beszélgetés során is elhangozhat.

A szövegértési képességek a kor előrehaladtával párhuzamosan fejlődnek, bár a fejlődés üteme változó (Menyhárt 2001). A spontán szöveg esetében jól látható a fejlődés: a legjobb eredményt a 15 évesek, míg a leggyengébbet a 11 évesek érték el. A felolvasott szöveg esetében a fentebb említett visszaesés tapasztalható a 13 évesek körében, de a legjobb eredményt itt is a 15 évesek érték el. Ennek köszönhető, hogy a két szöveg feldolgozásában elért eredmények között arányaiban kisebb a különbség ebben a csoportban.

Sok iskolában, sokféle tanítási órán alkalmazzák még mindig egyes tanárok a tananyag felolvasását vagy felolvasztatását, legyen az tankönyvi szöveg, egyéb kiegészítő könyvből származó szöveg vagy a diákok által előre megírt esszé, „kiselőadás”. Kutatásom eredményeinek tanulsága a gyakorló tanárok számára az, hogy a monoton felolvasás helyett a tanítási órákon az élőbeszédet alkalmazzák, hiszen a fentiek is bizonyítják, hogy a spontán hallott szöveg feldolgozása sokkal könnyebb. Fontos lenne, hogy a tanárok akkor is az élőszóbeli előadást szorgalmazzák, ha a diákok készül-

nek fel egy-egy témából és a saját maguk által feldolgozott anyagot adják elő társaiknak akár egy prezentáció kíséretében, még ha ez több időt vesz is igénybe. Sokkal hatékonyabb lesz ezáltal a tanítási óra a tananyag megértése szempontjából. Véleményem szerint ez a tanárképzés során is megfontolandó.

4.2. A nemek közötti különbség

A két nem között várható volt valamiféle eltérés a két szöveg feldolgozása terén. Eredményeim ezt teljes mértékben igazolják. A 2. táblázat az elért pontszámok átlagait mutatja; az előző táblázattal azonos módon ezek az adatok is a maximálisan elérhető 10 pont figyelembevételével értelmezendők.

Korcsoport	Spontán szöveg (elért pontszám, átlag)		Felolvasott szöveg (elért pontszám, átlag)	
	Fiúk	Lányok	Fiúk	Lányok
11 évesek	4,60	4,78	3,37	2,78
13 évesek	4,75	5,88	2,31	1,75
15 évesek	5,07	4,75	6,00	3,07

2. táblázat: A nemek közötti különbségek

A táblázatból látható többek között, hogy a felolvasott szövegnél mindhárom korosztályban a fiúk értek el jobb eredményt. A két nem közötti különbség a 13 évesek kivételével szignifikáns. A spontán szöveg (párosított t -próba eredménye $t(60) = -0,599$; $p = 0,137$) nem hozott szignifikáns eltérést, de a felolvasott szövegnél az adatok szignifikáns különbséget mutatnak ($t(60) = 2,645$; $p = 0,001$). A két nem között a különbség tehát részben szignifikáns. Ennek oka talán a témában keresendő: az energiaforrások változása a történelem során sokkal inkább felkeltette az erősebbik nem érdeklődését, így ők motiváltabbak voltak.

A másik ok szintén az érdeklődési kör különbségeiből adódik. A különböző érdeklődési körnek köszönhetően a két nem meglévő háttérismerete is különböző lehet, ezért a fiúk kevesebb odafigyeléssel is, akár csak a meglévő tudásukból előhívott információk segítségével megválaszolhattak néhány kérdést. Lányok esetében ebben a témában valószínűleg még kevesebb volt a (fiúknál sem feltételezett) korábban megszerzett tudás, számukra az információk nagyobb része új volt, tőlük a feladat megoldása nagyobb odafigyelést igényelt. Másként fogalmazva: feltételezhető, hogy a fiúk energiaforrásokkal kapcsolatos szókincs sokkal inkább a szókincs aktív részét képezhette, míg a lányoknál a szakkifejezések nagy része inkább a passzív szókincs része volt. Ezek előhívása, ahogyan már említettem, hosszabb időt vesz igénybe, nagyobb erőfeszítést igényel. Feltűnően nagy a különbség a 15 évesek esetén: a fiúk teljesítménye majdnem kétszerese a lányokénak, míg a másik két korosztályban a különbség nem jelentős.

A spontán szöveg eredményei kicsit árnyaltabbak: a két fiatalabb csoportban a lányok, míg a 15 éveseknél a fiúk az eredményesebbek, bár a különbség csak a 13 éveseknél jelentős. A lányok korábban érnek, tapasztalataim alapján 11–13 évesen sokkal inkább részt vesznek a társasági életben, egy-egy családi, baráti beszélgetésben. Az

ilyenfajta szöveg feldolgozása a lányok számára kevésbé jelenthet problémát. 15 éves korra azonban a fiúk is „beérnek”, nemcsak szociális, társasági szempontból, hanem szövegértés terén is felzárkóznak a lányokhoz. A különbség a két nem között ennél a szövegnél jóval kisebb, a 11 és a 15 éves korosztályban nem is tekinthető jelentősnek. Ennek oka megint a két szöveg adottságai, sajátosságai között keresendő: egy spontán szöveget minden korosztály minden tagja, legyen az fiú vagy lány, könnyebben fel tud dolgozni, mint egy előre megszerkesztett, olvasásra szánt, ámde felolvasott szöveget.

4.3. Az egyes kérdésekre adott válaszok

Megvizsgáltam, hogy a feltett kérdésekre hány százalékban kaptam helyes és helytelen válaszokat, illetve hány százalékban maradt üresen a válaszokra hagyott hely az egyes korosztályokban. A 3. táblázat a helyes válaszok, helytelen válaszok és válasz nélkül hagyott kérdések arányát mutatja.

	Spontán szöveg			Felolvasott szöveg		
	Helyes	Helytelen	Nincs válasz	Helyes	Helytelen	Nincs válasz
11 évesek	47%	25%	28%	33%	28%	39%
13 évesek	53%	21%	26%	23%	25%	52%
15 évesek	49%	17%	34%	48%	17%	35%

3. táblázat: A helyes, helytelen és üresen hagyott válaszok aránya

A spontán szöveg esetében a tanulóknak nagyjából a fele minden korosztályban helyes választ adott, csak az üresen hagyott helyek és a helytelen válaszok arányában van eltérés. A legtöbb helyes válasz a 13 évesek körében született, bár az eltérés minimális. A helytelen válaszok aránya a korról párhuzamosan csökken, tehát a legkisebbek sokat „tippelnek”, sokat tévednek, sok a félreértés, félreértelmezés, ha csak egy kis esélyt is látnak a válasz helyességére, akkor leírják. A lényegét ők még nem tudják tökéletesen kiszűrni a szövegből, így mindenre próbálnak odafigyelni, sok apró részletet is megjegyeznek, amit esetleg az idősebbek már nem gondolnak lényegesnek. A 15 éveseknél fordult elő legtöbbször, hogy nem kaptam választ a kérdésre, ők azok, akik vagy biztosak a válaszukban, vagy pedig egyáltalán nem tudják a választ. Ők már próbáljuk kiszűrni a szövegből a lényegét, miközben a mellékesnek gondolt részek egyáltalán nem maradnak meg az emlékezetükben.

A felolvasott szöveg esetében jóval kevesebb a helyes válasz, főként a két kisebb korosztálynál. Náluk legnagyobb arányban a válasz nélkül hagyott helyek szerepelnek. A 15 éveseknél a helyes válaszok aránya csak 1%-kal lett kevesebb, mint a spontán szövegnél, ami elenyésző különbség. A helytelen válaszok és az üres helyek aránya is változatlan a két szövegnél. Ennél a korosztálynál a két szöveg megértése, feldolgozása között a különbség tehát nem jelentős. Magyarázható ez azzal, hogy ebben a korban már több „tudományosabb” szöveggel találkoztak – bár valószínűleg nem hallott formában –, mint fiatalabb társaik, így nagyobb tapasztalattal rendelkeznek ezen a téren. Leggyengébben a 13 évesek oldották meg a feladatot: a helyes válaszok aránya mindössze 23%, míg az üresen hagyott helyek 52%-ot tesznek ki. Mivel a spontán beszédnél ennél sokkal jobb eredményt értek el, valószínűleg nem csupán szövegértési prob-

lémák állnak a háttérben, hanem alulmotiváltság vagy egyéb tényezők, amelyeket már korábban említettem. Ennél a 11 évesek is több helyes választ adtak!

A két szöveg megértését ellenőrző kérdéssorokat és a kérdésekre várt válaszokat a Függelék tartalmazza.

A két szövegnél adott helyes válaszok arányában megmutatkozó eltérés is tükrözi, hogy a spontán beszéd feldolgozása sokkal egyszerűbb feladatnak bizonyult a hallott ismeretterjesztő szövegnél.

5. Következtetések

Noha a vizsgált minta viszonylag kicsi, a kutatás egyértelműen tükrözi, hogy nemcsak az olvasott, hanem a hallott szövegek megértése terén is hasonlóan gyenge eredményeket érnek el diákjaink. A spontán beszéd megértése valamivel eredményesebb, viszont a felolvasott szövegé csekély (gondoljunk a kutatásban részt vevő 13 évesek eredményeire). A két szöveg megértése közötti eltérések tendenciaszerűen mutatkoznak meg, az eredmények erre a mintára vonatkoznak.

A kutatás eredményei alapján megfontolandó az is, hogy az iskolai tanítás során milyen módszereket alkalmaznak a tanárok. A felolvasott szöveg feldolgozása sokkal nehezebb feladat, amellyel sok gyerek csak nehezen vagy egyáltalán nem képes megbirkózni. Ehhez képest a spontán beszélt szöveg feldolgozása könnyebb, így fontos lenne, hogy a tanítási órákon a monoton felolvasás helyett inkább élőbeszéddel próbáljuk a tananyagot elmagyarázni a diákoknak.

Függelék

Kérdések a spontán szöveghez és a kérdésekre várt válaszok

1. Mivel foglalkozik az interjúalany? Tanító.
2. Miért választotta ezt a foglalkozást? Mert szereti a gyerekeket.
3. Volt valaha valami más foglalkozása? Nem, mindig is tanított.
4. Mivel indokolja az interjúkészítő a fegyelmezési gondokra vonatkozó kérdését? Tapasztalatai szerint sok tanárnak, tanítónak vannak gondjai a fegyelmezéssel.
5. Mi az, ami a legrosszabb gyerekekre is hatást gyakorol? Az önzetlen szeretet, ha azt látják, hogy feltétel nélkül elfogadják és szeretik őket.
6. Milyen a kapcsolata az interjúalanynak a gyerekekkel? Nagyon jó, nagyon szeretik őt a gyerekek.
7. Mit tesz, ha valamelyik gyerek rosszat csinál? Behívja a tanterembe, becsukja az ajtót, és négszemközlet elbeszélget vele arról, hogy miért volt rossz az, amit tett, és helyette hogyan kellett volna cselekednie. Egy beszélgetés szerinte sokkal hatásosabb, mint egy pofon.
8. Mi az, amit semmiképpen nem tűr el? Ha bántják egymást a gyerekek, akár testileg, akár lelkileg.
9. Hogy hívják? Gábor bácsi.
10. Mióta ez a foglalkozása? 15 éve, amióta befejezte a főiskolát.

Kérdések az *Energiaforrások az emberiség történelmében* című szöveghez és a kérdésekre várt válaszok

1. Mi vagy ki volt az ember első segítője? Az állatok, például a lovak.
2. Mivel lehetett megnövelni a ló teljesítőképességét? Hámigával és a patkóval.
3. Mi volt az első természeti erő, amit az ember hasznosított? A víz, erejét például örlésre használták.
4. Kik és mire használták az ókorban a szelet? A föníciaiak és az ókori görögök a hajózáskor hasznosították.
5. Miért gyorsította fel a tűz az emberi faj fejlődését? Lehetővé tette a főzést, a sült húst pedig könnyebb megemészteni, ez pedig felgyorsította az agy fejlődését. Átformálta az életmódot is, meleget adott, megnyújtotta a nap aktív idejét.
6. Hol használták először a gőzgépet? Angliában.
7. Mire volt szükség nagy mennyiségben a gőzgép működéséhez? Olcsó, nagy mennyiségben rendelkezésre álló tüzelőanyag kellett a gőz előállításához. A tűzifa azonban drágult, így a szénbányászat is fellendült.
8. Milyen hatással volt az emberiségre a motor feltalálása? Átalakította a közlekedést és a hadviselést. Lehetővé tette a mezőgazdasági és az építőipari munka gépesítését, megszüntette a települések elszigeteltségét.
9. Miben látjuk a jövő nagy ígérését? Az atomenergiában.
10. Miért bizonytalanok egyesek az atomenergiát illetően? A csernobili katasztrófa miatt. A radioaktív hulladék elhelyezése is problémás, és fennáll a veszély, hogy ez az erő rossz kezekbe kerül.

IRODALOM

- Gósy Mária (1996): Az olvasott szöveg és az elhangzott szöveg megértésének összefüggései. *Magyar Nyelvőr* 120/ 2., pp. 168–178.
- (2005): *Pszicholingvisztika*. Budapest: Osiris.
- (2008): Magyar spontánbeszéd-adatbázis – BEA. *Beszédkutatás* 2008., pp. 194–207.
- Gósy Mária és mtársai (2009): A beszéd természetességéről alkalmazott fonetikai szempontból. *Beszédkutatás* 2009., pp. 170–181.
- Kovács Tibor – Széllné Király Mária (2007): *30 szövegértés magyar nyelv és irodalomból*. Szeged: Maxim Kiadó, pp. 80–82.
- Menyhárt Krisztina (2001): Életkori tényező a szövegértésben. In: Gósy Mária (szerk.): *Beszédkutatás. Tanulmányok az elméleti és az alkalmazott fonetika köréből*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, pp. 73–89.
- Oakhill, Jane (1994): Individual differences in children's text comprehension. In: Gernsbacher, Morton Ann (szerk.): *Handbook of psycholinguistics*. San Diego: Academic Press, pp. 821–848.
- Vári Péter (2003, alkotó szerk.): *PISA-vizsgálat 2000*. Budapest: Műszaki Könyvkiadó.